

A „győzelem filozófiájának” veresége

Amikor megszólalnak a fegyverek, elhallgatnak a filozófusok – legalábbis egy időre. Ez volt a szabály, de csak addig, amíg a nyilvános térben elő nem állt és meg nem törte a csendet a filozófus-vándorprédikátor, a szakmai körökben is elhíresült Alekszandr Dugin, amikor megjelentette *A győzelem filozófiája – az Orosz Diskurzus intézményesítése* című traktátusát. Ebben a filozófia „frontján” is élet-halál harcot hirdet

Szergej Nyikolszkij – az Oroszországi Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetének főmunkatársa, a filozófiai tudományok doktora. Alekszandr Dugin *runeten* terjedő, a *Zavtra* című lap blogjában is megjelent feljelentő cikkével a tudós közösség nevében szembeszálló vitairata *Sto nyeszjot sz szoboj „filozofija Pobedi”* [Mivel terhes a „Győzelem Filozófiája”?] címmel a *Nyezaviszamaja Gazeta* 2022. június 21-i számában jelent meg: https://www.ng.ru/science/2022-06-21/9_8466_philosophy.html (Utolsó letöltés: 2022-10-28)

a Nyugat ellen, és Oroszország első számú belső ellenségének a „liberális náciizmust” nyilvánítja. Micsoda paradoxon! De mindjárt követi a másik: a „nyitott társadalom totalitárius koncepciója”. Kicsit bugyuta, viszont könyörtelenül kemény.

Alexander Dugin egyike az „Orosz Eszme” [Russzkaja Ideja] megalkotóinak. Ez a doktrína az 1980–90-es években kezdett kiformalódni a korabeli „orosz fundamentalizmus” [pocsvennyicsesztvo] hullámverésének habtaraján. Akkor még nem lármás manifesztumokban, hanem sokkal visszafogottabban, filozófusok belső vitáiban lépett színre. Mára azonban Duginnak sikerült az „Orosz Eszme” doktrínáját végletekig feszítenie. Úgy mutatja be, mint az „Orosz Világ” [russzkij mir] nemzetfilozófiai vezéreszméjét, amelyet más népekre erőnek erejével kell rákényszeríteni.

A szovjet paradigma inerciális romtemetője

Kétségtelen, hogy a szöveg szerzőjének aggodalmi nem teljesen megalapozatlanok: Oroszország és a Nyugat kapcsolatának mai állapotát látva, nem lehet kétségünk az iránt, hogy az ország élete, beleértve a szellem szféráját is, gyökeresen meg fog változni. A kérdés csak az, hogyan látja mindezt Alekszandr Dugin: mi az, amit tenni javasol és miben látja a teendők végső értelmét. De mielőtt e kérdésekre válaszolnánk, röviden fel kell idéznünk az Oroszország-Nyugat probléma-tika közelmúltbeli történelmi kontextusát, szem előtt tartva, hogy ez csupán egyetlen szelete annak a

sokkal nagyobb problémakörnek, amely országunk és a világ általában vett kapcsolatát öleli fel.

Már az 1990-es években is folytak viták a Nyugat képviselőivel a gazdasági és politikai fejlődés kívánatos modelljeiről, de bár a modellek távol álltak egymástól, a legalapvetőbb dolgokban nem tértek el: az állam és a társadalom demokratikus alapjait illetően, az emberi jogokat és szabadságjogokat illetően, a hatalmi ágak elválasztásának elvében, a jogállamiságban, a különböző tulajdonformák egyenlőségéről, a versenyről és a gazdasági tevékenység szabadságáról vallott nézetekben. Mindezeket az alapelveket rögzíti a nemrégiben módosított oroszországi alkotmány is. Dugin úr azonban

ÖV ALATT

Alekszandr Dugin

A győzelem filozófiája

Az Orosz Diskurzus intézményesítése

Oroszország mélyreható belső átalakítása elkerülhetetlen. Elkerülhetetlenné

Alekszandr Dugin írása *Filoszofija Pobedi* címen A. Prohanov 1990-ben alapított „kraszno-koricsnyevij” (‘vörös-barna’) irányultságú *Zavtra* című lapjának blogján jelent meg ez év május 22-én: <https://zavtra.ru/blogs/filosofiya.pobedi> (Utolsó letöltés: 2022-10-28)

teszi az Ukrajna demilitarizálására és náciatlanítására indított különleges hadművelet, amely a végeletekig kiélezte ellentéteinket a Nyugattal és az egész modern nyugati civilizációval. Nem biztonságosabbé a Nyugat normáit, módszereit, fogalmain, termékeit használni.

A Nyugat technológiáival együtt ideológiáját is terjeszti, így hatolva be az élet összes szférájába. Ha elfogadjuk, hogy a nyugati civilizáció része vagyunk, ezzel igen-t mondunk totális gyarmatosításunkra, méghozzá önként, sőt dalolva mondunk igen-t (ahogy azt az 1990-es években tettük).

radikális nyugatellenességében egytől-egyig megtagadja őket.

A vizsgált szöveg szerzője konkrét és pragmatikus következtetésre jut: mély meggyőződése szerint egy „patrióta reform” keretében totális ideológiai „tisztogatásra” [„csisztkára”] van szükség. Szerinte az egész orosz értelmiséget megméltelyezte a liberális Nyugat. A kártékony liberalizmus diadalmaskodott „a filozófia, a tudomány, a politika, az oktatás, a kultúra területén” egyaránt. Különösen nekikeseredve teszi hozzá: „...a technológia, a gazdaság, a média területén, sőt a divatban és a mindennapi életben is ez a helyzet... Egyszerűen nem létezik vele szemben semmiféle alternatív paradigma”.

Majd így folytatja: „A mai Oroszországban a szovjet paradigma inerciális romtetetőjén kívül minden egyéb – a legtisztább liberális nyugatosság [zapadnyicsesztvo].”

Mi a teendő? E paradoxonokat kedvelő virtigli orosz gondolkodó a militáns pesszimizmus jegyében a következő radikális választ adja a kérdésre: el kell távolítani az egész jelenlegi értelmiségi elitet, mivel „ők alkotják a liberális Nyugat szintiszta ötödik hadoszlopát”, meg sem próbálkozva meggyőzésükkel, tudati átformálásukkal, átnevelésükkel – ez merő illúzió. Azért kell szőröstül-bőröstül eltávolítani őket, hogy azonnal új elitet toborozhassanak a helyükre olyanokból, akiket még csak minimálisan kezdett ki az álta-

De a ma zajló – immár halálos – összecsapás ezt a hozzáállást fenntarthatatlanná tette.

A nyugatosok [zapadnyiki] és a liberálisok közül sokan abban a pillanatban tökéletesen megértették az új realitást és elhagyták Oroszországot, hogy a nyugati civilizációval való szakítás visszafordíthatatlanná vált. Erre a visszafordíthatatlan szakításra 2022. február 24-én – sőt, már két nappal korábban, 2022. február 22-én, a Donyecki és Luganszki Népköztársaságok függetlenségének elismerésekor került sor.

Elwileg mindenkinek jogában áll megtenni a maga civilizációs válasz-

tását, választani civilizációs hűség és civilizációs árulás között. Azokkal kapcsolatban, akik már a határ túloldalán vannak, minden világos – és nem most lett világos, hanem az volt már korábban is. Ők a maguk módján következetesek: elvesztették a liberalizmusért vívott csatát Oroszországban, és most odamentek, ahová tartoznak – övéikhez. Az itt maradókkal jóval nehezebb a helyzet. Azokra a nyugatosokra és liberálisokra gondolok, akik ugyan még mindig osztják a Nyugat alapvető normáit, de valamilyen oknál fogva Oroszországban maradnak, sőt, még mindig magas hatalmi pozíciókat

lános liberális fertő. Ennek az új elitnek a tudatára aztán már úgy lehet írni, mint egy tiszta táblára.

Kérdés csak az, ki és mit fog írni rá? De Dugin számára ez nem kérdés. Ő régóta tudja, hogy az új elitet (az értelmiségi és hatalmi elitet is) az „új orosz filozófia” diktatórikus gyámsága alá kell helyezni, mert erre a filozófiára olyan szüksége van az országnak, mint a levegőre. Az „új orosz filozófia” hivatott a gyámság alá helyezettnek az „Orosz Eszme” nagy kinyilatkoztatásait közvetíteni. Ez az orosz civilizáció hangját megszólaltató filozófia gigászi mű: „e hang mennydörgésének el kell hallatszania Ukrajnáig, Euráziáig, az egész világig. Ez nem pusztán jámbor óhaj, hanem létkérdés, ahogy

fronton létkérdés a lőszer, a rakéta, a helikopter és a golyóálló mellény”.

„Új mccarthyzmus”

Feltűnő, hogy az új paradigma szerzője mindenütt „oroszlól” és „oroszokról” beszél, vagyis kerüli az „oroszsországi” [„rosszijszkij”] és a „oroszsországi állampolgár” [rosszizanyin] kifejezéseket. [A „rosszijszkij” és a „rosszizanyin” kifejezések – eltérően a „russzkij”-tól – nem az etnikai vagy nemzetiségi, hanem az állampolgári hovatartozást jelölik a mai soknemzetiségű Oroszországi (Rosszijszkaja és nem Russzkaja!) Föderációban – A ford. megjegyzése]. Aligha véletlenül. Nyilván riadalommal tölti el az oroszországi nemzeti-

tölnenek be, annak ellenére, hogy a Nyugattal való szakítás már bekövetkezett. Pontosan ők azok, akik az ország teljesértékű patrióta megreformálásának legfőbb akadályát képezik.

A reformok elkerülhetetlenek, mert Oroszország nemcsak levált a Nyugatról, hanem lényegében háborúban áll vele. A Nagy Honvédő Háború előestéjén a Szovjetunió és a Harmadik Birodalom közötti kapcsolatok nem voltak különösebben ellenségesek, és a Szovjetunió területén számos olyan fontos stratégiai vállalkozás volt, melyeket a náci Németország hozott létre. 1941. június

22. után azonban a helyzet magától értetődően gyökeresen megváltozott. Az új körülmények között a németekkel való minden együttműködés, mely a háborút megelőzően legitimnek számított és minden módon előmozdították, ettől fogva teljesen más értelmet nyert. Pontosan ugyanez történt 2022. február 22. után: mindazok, akik megmaradtak a velünk szemben ellenséges – liberál-fasiszta – civilizáció paradigmájában, mellyel háborúban állunk, kívül kerültek annak az ideológiai térnek a határain, amely a különleges hadművelet kezdetekor világosan körvonalazódott.

ségek és felekezetek sokfélesége; különféle népek, föderatív berendezkedésű köztársaságok önkéntes szövetsége, sőt, még a birodalom fogalma is. Régóta az a vágya, hogy Oroszországot szláv és ortodox vér uralja. Hiszen régóta mondogatja, hogy mi, oroszok elsősorban ortodox keresztények vagyunk, csak másodsorban oroszok és harmadsorban – emberek. Nem meglepő, hogy Alekszandr Dugin kedvenc szerzője, az 1930-as évek Martin Heideggere, aki a filozófiában fundamentalista náci nézeteket vallott, és nézeteivel a hitlerizmus közvetlen ideológusai is rokonszenveztek.

Amire Dugin úr ma felszólít, nem egyéb, mint „új mccarthyizmus”: felszólítás olyan emberek üldözésé-

re, akiket valamilyen ellenséges erő szándékainak végrehajtóiként és ügynökeiként állítanak be. Ez nem a közelmúltból jól ismert rettenetes 1937-es év, amikor minden másként gondolkodót fizikailag likvidáltak, itt még nem tartunk, ez csupán minden, államilag jóvá nem hagyott nyilvános tevékenység szigorú tilalmát jelenti, ideértve a kritikai szellem és a szakmai értelmiség munkáját is. Megjegyzném: a hidegháborút az a hatalom nyerte meg, amely nem engedett a mccarthyizmus kísértésének, jóllehet ez egyáltalán nem volt könnyű az 1960-as években, amikor a fiatalok jelentős része szemben állt a kapitalizmussal, és az imperializmusellenes harcot folytató Ho Si

A két helyzet között van azonban egy igen nagy különbség. Németország jelenléte a Szovjetunióban a Nagy Honvédő Háború előestéjén néhány pontra szorítkozott, míg a liberálfasiszta ruszofób Nyugat jelenléte Oroszországban a 2022-es különleges hadművelet előestéjén szinte totálisnak volt mondható. A nyugati technológiák, módszertanok, normák, know-how-k és részben maguk a nyugati értékek is áthatják egész társadalmunkat. Éppen ezért radikálisan felül kell vizsgálni őket. Ám kik volnának hivatottak ezt megtenni? Talán azok, akik a peresztrojka idején nevelődtek

ki? Vagy akik a liberális és kriminális 90-es években? Netán azok, akiket a 80-as és 90-es években nevelkedett emberek tanítottak és képeztek a 2000-es években?

Történelmünk utolsó harminc évében a liberalizmus meghatározó befolyással volt mindenre – ideológiára, gondolkodási paradigmákra: liberális értékírányultság jellemezte a filozófia, a tudomány, a politika, az oktatás, a kultúra, a technológia, a gazdaság, a média területét, de még a divatot és a mindennapi életet is. A mai Oroszországban az inerciális szovjet múlt paradigmájának romtemetőjén kívül

Minh-t, Mao Ce-tungot és Fidel Castrót tüntette ki rokonszenvével. De az ottani hatalom nem engedett ideológiai hittérítői felhívásainak, hogy indítson megsemmisítő háborút ilyen-olyan „ötödik”, „hatodik”, és ki tudja, hányadik hadoszlopok ellen.

A történelem logikája alighanem abban rejlik, hogy minél szabadabban választhatnak az emberek eszmék között, minél kevésbé kell tartaniuk attól, hogy meggyőződésükért üldözni fogják őket, annál nagyobb szüksége lesz a társadalomnak képességeikre és szakmai hozzáértésükre, melyek pozitív tartalma sokszorosan meghaladja azok képességeit és kompetenciáit, akiktől valóban oka van tartani.

Az eltérő, sőt, ellentétes értékrendek jelenléte Oroszország és más országok életében, a Nyugatot is beleértve, normális adottság, ezt a társadalom konfrontatív megosztására használni, aminek bűnébe oly gyakran beleesnek az autoriter államok, nem jelent nehézséget. Csak éppen minek? Minden kultúra és ország a maga útját járja. Hát nem ezt jelenti a többpólusú világrend koncepciója? Csakhogy nálunk az utóbbi néhány évben, a „civilizációs öntörvényűség” konjunktúráját meglovagolva sokan készek az utak és módok különbségét áthidalhatatlan szakadékká mélyíteni és fenyegetéssé változtatni, a toleranciát és az elfogadást pedig a gyengeség, ha ugyan nem egyenesen az áruulás szinonimájává tenni.

minden egyéb – a legtisztább liberális nyugatosság [zapadnyicsesztvo].

Egyszerűen nem létezik vele szemben semmiféle alternatív paradigma, legalábbis sem a hatalom, sem az elitek nem fogalmaznak meg vele szemben alternatívát azon a szinten, ahol a civilizációs szembehelyezkedésnek ki kell bontakoznia. Mi elutasítjuk a Nyugatot mint civilizációt, de ebből az is következik, hogy feltétlenül tartalmi magyarázatot kell adnunk arra: miféle civilizáció is az, amelyet szembeállítunk vele. Ha ezt nem tesszük meg, akkor nincs az a katonai, politikai vagy gazdasági siker, ami megment-

hetne minket. Ha a kedvező trend megváltozik, minden összeomlik. Arról már nem beszélve, hogy a mostantól befolyási övezetünkbe vagy közvetlenül Oroszországon belülre került ukránokkal is meg kell értetnünk civilizációnk karakterét.

Ami ezen a téren jelenleg van, az egyrészt a szovjet emlékezet inerciája (emlékezzünk csak a náciok fogságába került nagymamára, aki kezében sarló-kalapácsos vörös zászlóval az orosz hadsereget átkozza), másrészt a nyugati náci propaganda (pufajkások, megszállók), ezenkívül még saját – egyelőre kezdeti – katonai sikereink

A nyugati országok mai kultúrája nemcsak más országok kulturális kánonjaitól és trendjeitől mutat eltéréseket, hanem saját klasszikus humanitárius és filozófiai kultúrájától is. Kant és Balzac kultúrája aligha egyesíthető egyetlen fejlődésfolyamatban a ma uralkodóknak mondható posztmodernnel.

De először is: ez nem jelenti azt, hogy Nyugaton ne lennének többé olyanok, akik a klasszikus kultúra szellemében alkotnak. Sőt, az uralkodó normát még ma is ők testesítik meg, amiről egyébként könnyű meggyőződni, ha valamennyire is képesek vagyunk tárgyilagos, elfogulatlan pillantást vetni a helyzetre, és megismerkedünk a nyugati kultúra alkotásaival. Másodsor: a nyu-

gati szellemi kultúra belső ellentmondásainak túldimenzionálása, olyan ábrázolása, mintha a nyugati szellemi kultúra másból sem állna, mint ezekből az ellentmondásokból, teljesen légből kapott, legfeljebb propaganda fogásnak jó.

Az agyak „nácítlanítása”

A tömegkulturális és az elitista filozófiai propaganda – ezt el kell ismernünk – annyira bevetté és hatékonyvá vált nálunk, hogy a közvéleménynek már fel sem tűnik, hogy egy csomó elementáris kérdésre megkerüli a választ. Például arra, mi is lenne közelebből az, ami mentalitásunkban, szellemi és lelki életünkben csakugyan védelemre szo-

(az „Azov” fegyvereseit hadbíróság elé állítják) és a helyi lakosság teljes összezavarodottsága. Pedig itt az orosz civilizáció hangjának kellene megszólalnia. Világosan, egyértelműen és meggyőzően. E hang mennydörgésének el kell hallatszania Ukrajnáig, Euráziáig, az egész világig. Ez nem pusztán jámbor óhaj, hanem létkérdés, ahogy fronton létkérdés a lőszer, a rakéta, a helikopter és a golyóálló mellény.

Leglogikusabb a reformokat a filozófiánál elkezdni. Létre kell hozni az Orosz Logosz vezérkarát – vagy egy már létező intézményre alapozva (jelenleg a humántudományok összes

intézményében a nyugatosság és a liberalizmus az úr), vagy új elvi alapokon. Ahogy Hegel mondotta: egy nemzet nagysága a nagy filozófia létrehozásával kezdődik. És ő nemcsak mondotta ezt, hanem cselekedte is.

Pontosan ez az – és nem az ukrainai különleges hadművelet sunnyogó, kényszeredett elfogadása –, amit számon kérnek ma az orosz filozófusokon. Új orosz filozófiára van szükségünk, amely mind tartalmilag, mind lényegileg orosz. Ebből az új filozófiai paradigmából kiindulva lehet aztán már a humán- és természettudományok összes ágának reformját elvégezni. A szocio-

mul? Aztán, hogy konkrétan mitől is kellene megvédeni? És miért van egyszerűen olyan sürgős szüksége védelemre, ha nem volt idáig? Aztán hová tegyük azokat a jelenlegi alkotmányunkban rögzített alapértékeket, amelyek a filozófiai propaganda szempontjából vitathatatlanul ellenségesnek minősülnek? Milyen alapon bélyegzik egyszerűen Alekszandr Dugin és őt követve egész sor „független” szatellit-intézmény képviselői az egész tudományos és oktatói közösséget, egyáltalán az értelmiséget az „árulás” erőinek? Ha pedig azok, akkor hogy lehet, hogy olyan rendíthetetlenül és rettenthetetlenül őrzik azokat a bizonyos „rothasztó” értékeket és eszméket, hogy a cikk szerzője elkerülhetet-

lennek tartja elméjük kényszerrel történő náciítlanítását, hiszen ismeretes, hogy aki országát és népét jó pénzért elárulja, többnyire gyáva, mihelyt veszélyt szimatol, azonnal megadja magát.

Dugin elképzelése, hogy minden energiánkkal a Nyugat befolyása ellen kell küzdenünk, rövidlátó. Hiszen ha az ő „Oroszország – ostromlott erőd” logikájához tartjuk magunkat (legyen bár ez egy „emberarcú ostromlott erőd”), be kell látnunk, hogy a Nyugat nem az egész világ, csak része a világnak, amelyben vannak nála nem kevésbé erős egyéb szereplők is, és akkor minden irányból fel kell készülnünk az ellenséges támadásokra. Így vagy úgy, Dugin logikáját követve

lógia, a pszichológia, az antropológia, a kulturológia, de a közgazdaságtan, sőt, még a fizika, a kémia, a biológia is a filozófián alapul, belőle származnak. Emlékezzünk: a mi kandidátusi fokozatunk nyugati megfelelője a humán- és a természettudományok területén egyaránt: PhD, vagyis a Filozófia Doktora. Ha nem vagy filozófus, akkor legfeljebb inas lehetsz, de nem mester, nem tudós („doctor” latinul annyi, mint „tudós, mester, tanító”).

Ez az a terület, ahol le kell zajlania az Oroszországban (és kiterjedésének egész terében, egész befolyási övezetében) megkezdődő civilizációs refor-

mok legfontosabb belső ütközetének. Az orosz filozófiáért folyó ütközetnek.

A filozófiában adott a belső ellenség világos körvonalakkal kirajzolódott pólusa. Ez – a liberális paradigma, az analitikus filozófiától a posztmodernizmuson át egészen a hígvelejű kognitivistákig és transzhumanistákig, akik megszállottan állnak ki az emberi faj géppé redukálása mellett. Nem beszélve most már a nyílt liberálisokról és a liberális progresszivistákról, a nyílt társadalom totalitárius koncepciójának, a feminizmusnak, a queer studies-nak és a cancel culture-nek a híveiről, akik Soros-ösztöndíjakon

csak újabb történelmi zsákutcában lyukadunk ki. Amit ideológiai bosszorkányüldözés helyett csakugyan komolyan tenni kellene, mégpedig nem deklarációk szintjén, hanem gyakorlatilag, az nagy volumenű pozitív változások kezdeményezése a tudomány, az oktatás és a kultúra fejlesztése területén.

Néhány kérdésben a szerző – és ez dicséretére legyen mondva – egyértelműen és konkrétan fogalmaz. Ám ez az egyértelműség jobbára szervezeti és nem tartalmi kérdésekre vonatkozik. Például pontról pontra haladva tételesen sorra veszi az „istení” – vagyis az „orosz eszme” – és az „ördögi” – vagyis a „liberálnácizmus” – Dugin fő-fő filozófiai ellensége – összetevőit. Ördögtől

való lesz a Nyugat univerzalizmus-igénye, hipermaterializmusa, etikai individualizmusa, sőt, még a mesterséges intelligencia fejlesztése is. Isteni lesz ezzel szemben – az öntörvényű orosz civilizáció, a közösségiség [obscinnosztj], a spirituális-vallási együttlét [szobornosztj] és a mélyről fakadó humanizmus. Ezen a ponton végre alkalmam nyílik arra, hogy konkrétabb legyek, és mivel mindegyelőtt Oroszország foglalkoztat, példatáram is orosz lesz.

Akkor hát feltennék néhány kérdést: vajon a civilizációs öntörvényűség [szamobitnosztj] vagy inkább az univerzalizmus vezérelte-e az orosz hadsereget, amikor közel 60 éven át tüzzel és vassal igyekezett meghódítani az Észak-Kau-

nevelődtek. Ők alkotják nálunk a szintiszta ötödik hadoszlopot – olyasvalami ez, mint az Oroszországban betiltott ukrainjai Azov-exred.

Az Orosz Eszme, az orosz civilizáció filozófiai ellenségének portréját nem nehéz megrajzolni. Itt nem egyszerűen a nyugati tudományos és hírszerző központokkal kiépült kapcsolatokról van szó (mellesleg „tudományos” és „hírszerző” gyakran egymáshoz igen közel eső fogalmak), hanem egy sor megformulázott nyugati irányelv melletti elköteleződésről. Ilyenek: a modern nyugati civilizáció egyetemességébe vetett hit (eurocentrizmus, civilizációs rassziz-

mus), a hipermaterializmus – egészen a mélyökológiáig és az objektálishan orientált ontológiáig –, a módszertani és etikai individualizmus – innen a gender-filozófia (mint társadalmi opció) és a szélsőséges transzhumanizmus, techno-progresszivitizmus, a mesterséges intelligencia, a gondolkodó neuronhálózatok kifejlesztése, valamint a klasszikus teológiák, a spirituális hagyomány, az örökkévalóság filozófiájának gyűlölete, az identitás tagadása vagy ironikus kifigurázása, az antiesszencializmus stb. stb. Ebből is kitűnik, hogy az összes – filozófiához és alaptudományokhoz kapcsolódó – ok-

kázust (emlékezzünk Lev Tolsztoj műveire)? Vajon az öntörvényűség vagy az univerzalizmus jelszava volt-e a zászlókra írva, amikor a szovjet kormány kollektivizálta a kazahokat, akik közül ennek következtében három millióan éhen haltak, és egymillióan külföldre menekültek – Kínába, Mongóliába és Iránba? Vajon az orosz irodalomban Gribojedov, Puskin, Lermontov, Goncsarov, Turgenyev, Csehov, Gorkij hősei, csakúgy, mint Lev Tolsztoj regényeinek szereplői csakúgyan közösségelvűeknek [obcsinnyiki] vagy inkább erkölcsi individualistáknak bizonyulnak-e? És ugyan miféle „mélyről fakadó humanizmusról” és „orosz eszmeiségről” beszélhetünk

a korai Solohov, Andrej Platonov, Viktor Asztafjev, Varlam Salamov, vagy kortársaink, Roman Szencsin és Viktor Remizov szövegeiben? Vagy ezek csupa kivételek? Rendben, de akkor mi lenne a szabály?

A „mélyről fakadó humanizmus” vigasztalansága

Amire Dugin hivatkozik – a szlavofilektől Danyilevszkijig és az eurázsiaiakig – hatalmas kiterjedésű eszmei kontinens. Ámde hol az orosz kultúrának az a monolitikus tömbje, amely ezek mögött az eszmék mögött húzódik meg? Hol van a múlt Dugin által hivatkozott nagyjai közül bárki, akire úgy gondolhatnánk, mint egyetemes és nem úgy, mint helyi

tatási és tudományos kutatóintézetben elszórva, létezik ma nálunk egyfajta filozófiai Ukrajna is.

Akik a kortárs orosz filozófia alaphangját meghatározzák, hevesen védelmezik a liberális alapértékeket, és ugyanilyen hevesen utasítják el az oroszokat. Ők képezik a liberális náciizmus erős védőbástyáját Oroszországon belül. Úgyhogy a mi feladatunk felszámolni az ellenség e löllásait. A filozófia liberális náciizmai legalább olyan hevesen védekeznek, mint az „Azov” vagy a kétségbeesett ukrán terroristák. Információs háborút folytatnak, feljelentéseket irkálnak a hazafiak ellen, és a korrup-

ció és az apparátusi befolyás összes lehetséges eszközét latba vetik.

Talán nem lesz tanulság nélkül való, ha felidézek itt egy apró – meglehetősen személyes, de nagyon beszédes – történetet elbocsátásomról a Moszkvai Állami Egyetemről 2014 nyarán (jól jegyezzék meg a dátumot). 2008 és 2014 között az egyetem szociológiai fakultásán annak dékánjával és alapítójával, Vlagyimir Dobrenkovval megszerveztük a Konzervatív Kutatások Központját, ahol az orosz civilizáció episztemológiai paradigmájának kidolgozásával foglalkoztunk. Habozás nélkül kiálltunk az Orosz Tavasz

(ha ugyan nem marginális) kulturális jelenségre? Az előbb felsorolt filozofáló orosz prózáírók közül egy sincs, aki erről az „öntörvényű kontinensről” származna, viszont szinte mindegyikük hozzáállása nagyon kritikus volt vele szemben.

Az sem szerencsés, ahogy Dugin általában beszél az „Orosz Eszme” „mélyről fakadó humanizmusáról”. Elég, ha csak azokra a tízmilliókra gondolunk, akik a nagy „forradalmi kísérlet” során éhen haltak, elestek a polgárháborúban, később kitelepítések, megtorlások, terror, kivégzések áldozatai lettek. Itt minden történelmi tapasztalat szenvedések és fájdalom feneketlen szakadéka, elkövetkező generációk hosszú sora számára kiapadhatatlan keserűség

forrása. Ami azt illeti, a filozofáló propagandisták által hőn szeretett, és mindig hallgatag „mélynép” [glubinnij narod] évszázadok óta ez alatt a teher alatt él, és észre sem veszi a „mélyről fakadó humanizmust” – enélkül is van baja elég.

Ami pedig az orosz hatóságokat illeti, ők aztán mindenkit felülmúlva vették ki részüket a „mélyről fakadó humanizmusból” az „Orosz Eszme” hordozóit illetően: száműzték a cenzúrának alávetett Puskind és a lázongó Lermontovot, letartóztatták Turgenyevet, külföldre toloncolták Herzent és Ogarjovot, ha ki nem is végezték őket, bebörtönözték és száműzték Dosztojevszkijt, kiátkozták egyházából Lev Tolsztojt, kivégezték Nyikolaj

[értsd: a Krím 2014-es visszacsatolása Oroszországhoz – a fordító megjegyzése] mellett. Válaszul egy dühödttépetíció érkezett ukrán filozófusoktól (a kijevi náci Szergej Dacjuk kezdeményezésére), amelyben követelték, hogy Dobrenkovot és engem zavarjanak el az egyetemről. És ami az egészben a legfurcsább – bár akkoriban ez nem volt annyira furcsa –, az MGU [Moszkvai Állami Egyetem] vezetése pontosan így is tett. Dobrenkovot leváltották dékáni posztjáról, én meg őszintén szólva, magamtól mentem, bár távozásom inkább volt elbocsátás. Felajánlották ugyan, hogy maradha-

tok, de megalázó feltételekkel. A kérdést természetesen nem a barátságos és nyitott Szadovnyicsij rektor döntötte el, aki jóváhagyta tanszékvezető-helyettesi kinevezésemet, amit a Tudományos Tanács is megszavazott.

Ezek után azonban történt valami. Az Orosz Tavasznak véget vetettek. Az orosz világ, az orosz civilizáció, egyáltalán az Orosz Logosz kérdése lekerrült Oroszországban a napirendről. Abban azonban van valami mélyen szimbolikus, hogy a Moszkvai Állami Egyetem Konzervatív Kutatások Központja felszámolásának kezdeményezői ukrán nácik voltak – a donbászi és az egész

Gumiljovot, és 1922-ben Németországba zsupolták a nevezetes „filozófusok gőzhajójának” 216 utasát (köszönjük meg, hogy legalább életben hagyták őket), Ahmatovát a fia letartóztatásával kínozták. És kínozták Andrej Platonovot, halálba kergették Mandelstamot, üldözték Zoscenkót, lágerbe zárták „átnevelésre” Salamovot és Szolzsenyicint, külföldre kényszerítették Vojnovicsot és Zinovjevot, száműzték Szaharovot.

Érdemes folytatni? Hiszen ezek az „első sorban állók”, a legismertebbek nevei. Egyszóval sok minden megtalálható a Dugin-féle „győzelem filozófiájában”, csak az a bizonyos vigaszt nyújtó, „mélyről fakadó humanizmus” nem.

„És mi a helyzet a Filozófiai Intézetben?”

Harcias prédikációjának utolsó sorokban Alekszandr Dugin felfedi egyik konkrét célkitűzését: „Minden igazi reformnak a Szellem/Lélek [Duh] birodalmában kell kezdődnie. És ahogy ma a frontról érkező híreket várjuk, úgy kell várunk azokat is, amik a filozófia frontjáról jönnek: „És mi a helyzet a Filozófiai Intézetben? Tartják még a várat? Nem adták még meg magukat?”

Válaszom: igen, tartják, és a legkevésbé sem készülnek megadni magukat.

Az érdeklődőket ezúton tájékoztatom, hogy az elmúlt néhány évben az Oroszországi Tudományos Aka-

kelet-ukrajnai orosz népiirtás fő teoretikusai és végrehajtói. Ők azok, akik ellen most fegyveres harcot vívunk.

Így hatol be a liberális fasizmus Oroszországba. Helyesebben: behatolni már régesrég behatolt – így működnek a mechanizmusai. Jön Kijevből egy feljelentés, valaki az egyetemi adminisztrációban felkarolja, és megint egyszer meghiúsul egy kezdeményezés az Orosz Eszme kidolgozására.

Az én esetem természetesen nem egyedí. Szinte nincs olyan, az orosz civilizáció öntörvényűségének fogalmi kidolgozásában közreműködő gondolkodó és teoretikus, akinek ne kellett volna

ilyesmit saját bőrén megtapasztalnia. Filozófiai háborúval állunk szemben: kíméletlen és jól szervezett háborúval, amely az Orosz Eszme ellen folyik. Ezt a háborút ugyan külföldről, de a helyi liberálisok vagy a passzívan az aktuális divatokra és trendekre hagyatkozó hivatalnokok közvetítésével, közvetlenül pedig befolyásoló ügynökeik szervezett információs stratégiájával folytatják. Eljött hát az ideje az orosz diskurzus intézményesítésének. A jelenleg zajló információs háborút látva, mindenki meggyőződhetett róla, milyen könnyen irányíthatók és manipulálhatók a társadalmi folyamatok, a közhan-

démia Filozófiai Intézete folyamatos támadásoknak volt kitéve fekete-százias aktivisták és pravoszláv-soviniszta tömegmédiák részéről. Fő vádjuk az Intézettel szemben, hogy nem kutatja eléggé a nemzeti identitás kérdéseit, az orosz szellem tradicionális beágyazottságát, és enged a nyugati eszmei áramlatok hatásának – mindez persze különféle spekulációkkal és nyílt hazugságokkal dúsan megspékelve.

Csak tájékoztatásul: a Filozófiai Intézet közel 30 részlegének legalább egyharmada ilyen vagy olyan mértékben orosz problematikával foglalkozik, és összes publikációnk több mint egynegyede orosz tárgyú, jöllehet az Intézet kutatási körébe nemcsak az orosz filozófia tartozik,

hanem a világ teljes filozófiai spektruma, beleértve a nyugati, a keleti és az iszlám világ filozófiáit, az ontológia, a gnózis, az etika, az esztétika, a logika hagyományos kérdésköreit, továbbá a tudomány, a technológia, a társadalom, a politika, az ideológia, a vallás, a kultúra stb. stb. filozófiai problémáinak tanulmányozását.

A Filozófiai Intézet egyik vezető témája az elmúlt öt évben „A civilizációs fejlődés orosz útja” volt, amelyet most a „Civilizációs modellek: az orosz önfejlesztő hagyomány és a jövő globális architektúrája” témával folytat. A fentieket bárki könnyedén ellenőrizheti, amennyiben hajlandó megnézni az Intézet honlapját.

Befejezésül, úgy vélem, szólnom kell a humán tudományokról, egy

gulat. Ezek azonban csak a következők. A legsúlyosabb összecsapások a paradigmák és az episztémék síkján zajlanak. Michel Foucault azt írta, hogy az igazi hatalom birtokosa az, aki a tudás felett rendelkezik. Az igazi hatalom – az emberek elméje és lelke feletti hatalom.

Ezért a legfontosabb frontvonal ma a filozófia, a filozófia frontjáról érkező hírek fontosságban – a hosszú távú következmények tekintetében – sokszorosan felülmúlják a minden orosz által mohón követett ukrainai hírekét: Hogy állnak a mieink? Milyen új területeket foglaltak el? Megroppant-e az ellen-

ség? De éppen ez az, ami győzelmünk legfőbb akadályát képezi. Mert nekünk a győzelem filozófiájára van szükségünk. Ellenkező esetben a fronton elért sikereink hiábavalóak lesznek, és könnyen vereségbe fordulhatnak.

Minden igazi reformnak a Szellem/Lélek [Duh] birodalmában kell kezdődnie. És ahogy ma a frontról érkező híreket várjuk, úgy kell várnunk azokat is, amelyek a filozófia frontjáról jönnek: „És mi a helyzet a Filozófiai Intézetben? Tartják még a várat? Nem adták még meg magukat?”

FORDÍTOTTA SZILÁGYI ÁKOS

olyan témakörrel, amely valóban fontos és összehasonlíthatatlanul átfogóbb, mint a dugini „Győzelem filozófiája”. E témakör megtárgyalásakor nem feledkezhetünk meg sem saját bonyolult történelmünkéről, sem Oroszország és Európa sok évszázadra visszanyúló kölcsönös kapcsolatairól, melyek néha jól alakultak, máskor konfrontatívok voltak, de elmondható, hogy soha nem voltak egyszerűek.

Ugyanakkor ezeknek a folyamatoknak a politikai hatalom mellett mindig aktív résztvevője volt a nagy orosz kultúra – mindenekelőtt az irodalom és a filozófia. Nem létezik kultúra emlékezet nélkül, izoláltan a világtól, nárcisztikusan-monologikusan önmagába záródva. A mi kultúránk is – akár polemikusan, akár egyetértőleg – mindig dialogikus viszonyban állt történelmi múltunkkal, a Nyugattal és a Kelettel is. Az orosz kultúrának ezt az alapállását ma sem lehet figyelmen kívül hagyni, még ha a hatalom rendkívül erős nyomás alatt tartja is.

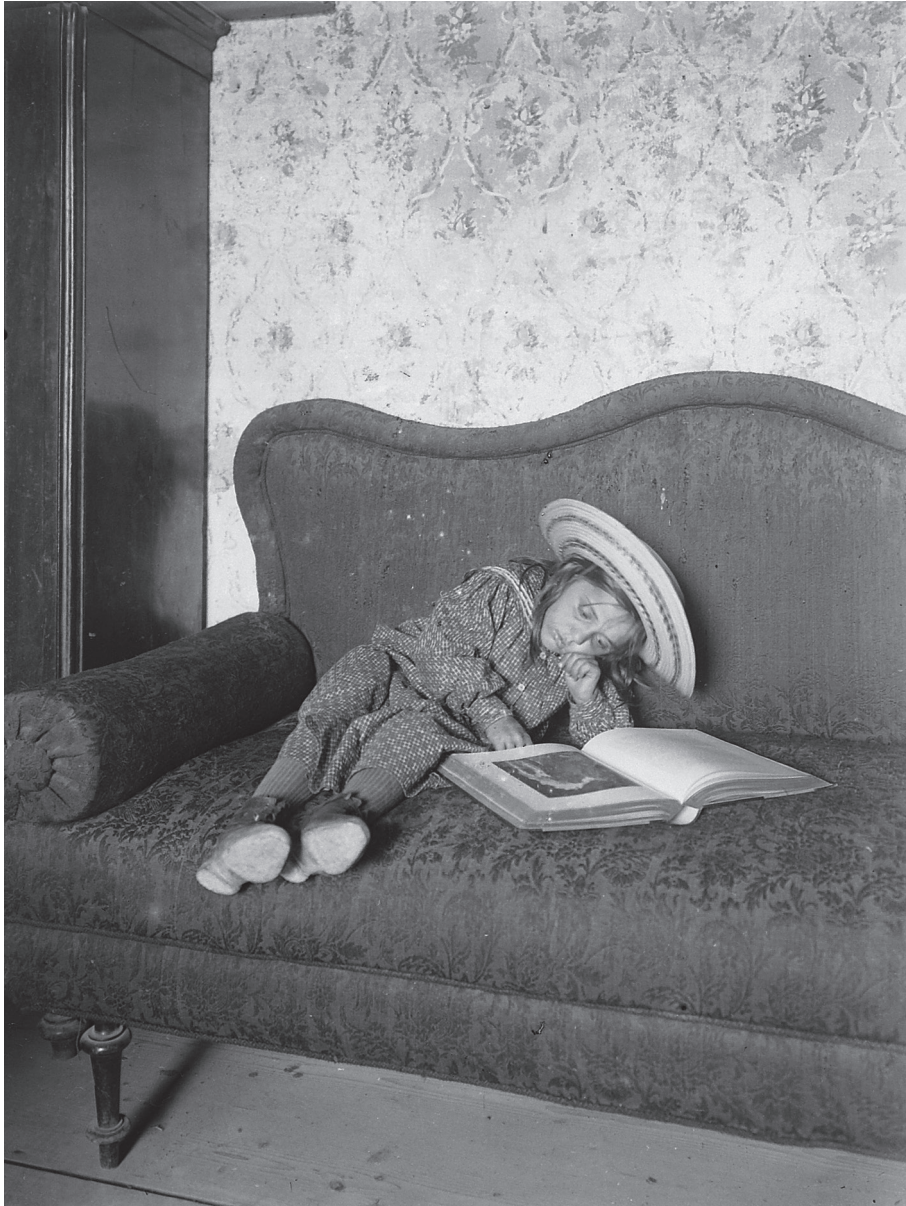
Az orosz téma és az „oroszok a világban” témája figyelemre méltó téma, amely komoly, és nem sovíniszta feldolgozást érdemel, nem lehet

erőszakkal ráerőltetni senkire, ahogy nem lehet senkinek a végső igazságként prédikátori megszállottsággal előadott mániáit erőszakosan mások fejébe beleverni. Csak igazolt kutatási eredmények számíthatnak a szakmai közvélemény előtt elfogadásra.

Ami az elmék állapotát illeti, bárha sajnálattal, de be kell látnunk végre, hogy a mi nagy kultúránk csak igen kis mértékben vált hatalommá és a nép vérévé és húsává, nem szolgált hatékony „védőoltásul” az – állítólag mindenki számára „életmentő”, és ezért jogosnak látszó célokkal igazolt – önkényuralommal, a jogtiprással, a harácsolással, az erőszakkal és a hazugsággal szemben. Ezért van az, hogy a kultúra gyakran csak vegetál, ha ugyan ki nem hal egészen, bár mi hozzászoktunk már, hogy dicsekedjünk vele, ahogy a Kremlben a turisták előtt szokás dicsekedni a „Cár-ágyúval”, elhallgatva, hogy ez az ágyú még soha nem szólalt meg, mert nem képes löni.

Béke, emlékezet, kultúra és emberi méltóság – ezek azok az összetevők, amelyek nélkül semmiféle valódi győzelem nem létezik.

FORDÍTOTTA SZILÁGYI ÁKOS

© Fortepan, Fortepan